

ROLUL UNEI INSTALAȚII DE FOC PENTRU MEMBRII COMUNITĂȚII DACICE DE LA ROȘIORI – NEAMȚ

George Dan HÂNCEANU*

Key words: Roșiori – Neamț, hearth, furnace, pottery, dacian age.

Pe teritoriul fostei Dacii arheologii au identificat, de-a lungul timpului, un număr impresionant de situri, aparținând diferitelor etape, specifice epocii fierului, iar locuitorii respectivelor comunități erau geto-dacii ori dacii, din perioada romană. Așezările acestora beneficiau de surse de încălzire sau pentru prepararea hranei, precum vetre și cuptoare, care erau amenajate fie în interiorul ori în exteriorul locuințelor.

Așezarea de la Roșiori, comuna Dulcești, județul Neamț, amplasată pe terasa superioară a Râului Moldova, face parte din categoria siturilor datate în secolele II-III și cuprinde ambele tipuri de instalații pentru foc, prima cu două variante:

1. *vatra* din interiorul și exteriorul caselor;
2. *cuptorul* doar în afara locuințelor.

În cazul vetrei, din interiorul unei locuințe de suprafață (L1-Cas.B/2007), s-a observat că era amenajată cu pietre de jur împrejur, pentru a evita răspândirea jarului în cameră. Pe vatră s-au găsit fragmente de oase și de la ceramică, cu urme de ardere secundară. De asemenea, în apropiere exista o gaură ovală goală, care probabil a servit ca loc de șezut celui care supraveghea focul. Vatra „deschisă”, descoperită în aer liber, în exteriorul adăposturilor, era simplă, fără ring de protecție și cu câteva fragmente de la vase borcan, utilizate la pregătirea sau încălzirea hranei.

Cea de-a doua instalație a fost depistată doar în afara locuințelor, însă asemenea vetrelor din exterior, se afla în preajma caselor. De obicei, aceste cuptoare aveau cupole din lut, care în timp s-au păstrat parțial ori deloc, situație remarcată la cuptorul de copt pâine, descoperit în SI din 2004¹ și suprapus ulterior de unul specific secolelor VI-VII. De asemenea, cuptorul la care ne vom referi în continuare avea un acoperiș, în două ape, acoperit cu resturi vegetale și pietre, construit pe un schelet din lemn. Un alt cuptor, surprins în apropierea unei locuințe adâncite (L1-SV/2006), avea pe vatră pietre de râu, probabil din structura cupolei, precum și fragmente de lut, ceramică și un cuțit. Totodată, anterior instalației amintite, în 2005², s-au descoperit două brățări lângă un cuptor antic, tot fără cupolă.

Din cele descrise se observă că doar vatra are particularități diferite de amenajare, determinate de locul situării ei (în interior sau în exterior), însă cuptorul are aceleași caracteristici, doar scopurile sunt diferite, fiind pentru coptul pâinii, gătit sau încălzit alimente. Din toate instalațiile de foc descoperite în situl de la Roșiori există o excepție, care ne-a atras atenția prin rolul important pe care l-a avut pentru membrii comunității respective.

În 2007, cu prilejul trasării unei secțiuni (SVIII), de 25m lungime x 1,5m lățime, am dat la 0,20-0,25 m adâncime peste vatra unui cuptor, de circa 0,90-1 m diametru (*pl. I*). Pe suprafața acesteia au fost găsite mai multe fragmente de vase borcan, cățui (modelate la mână), castroane, căni, urne, fructiere, cănițe și un fragment de amforă (lucrate la roată). Vasele-borcan au în compoziția pastei multe pietricele, iar la exterior, câteva sunt decorate pe buze sau corp cu alveole ori cu brăuri de alveole, iar altele sunt arse secundar. Cățuile sunt mari și mici, cu pietricele și

* Muzeul de Istorie Roman, str. Cuza Vodă, nr. 36, email: georgehanceanu@yahoo.com. Comunicare susținută la a VI-a ediție a Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice (21-22 mai 2010), organizată de Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad.

¹ G. D. Hânceanu, *Primele rezultate din săpăturile arheologice de la Roșiori-Dulcești (2004)*, în *Arh. Mold.*, XXIX, 2006, p. 160, 164, planșa II (capăt dreapta, cuptorul dinspre Gr 2).

² Idem, *Cercetările arheologice din 2005 de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Mem. Antiq.*, XXIV, 2007, p. 420 (pl. I, cuptorul de lângă Cas 2), 425-426, 456 (pl. XX/8, 9).

scoică pisată în compoziție, de culoare cărămizie și cenușie-neagră. Puține exemplare au fost restaurate. Ceramica la roată este lucrată din pastă fină, de culoare cenușie sau cărămizie, uneori ornamentată cu linii drepte sau vălurite, realizate prin lustruire.

Crusta vetrei de 0,10-0,15 m grosime denotă o utilizare intensă, însă periodică, probabil de sezon (vara), de către membrii comunității dacice, de pe malul Moldovei. Atât pe vatră, cât și în jurul acesteia s-au găsit fragmente de chirpic și pietre de râu care ne duc cu gândul la existența unei cupole sau a unui acoperiș improvizat, ultimul susținut de un schelet din lemn, cu tâlpici (lipsa gropilor), adiacent cuptorului, foarte util pe vremea rea (ploaie, vânt).

Mai jos de vatră, la 0,40 m adâncime, am identificat o groapă, sub forma unui clopot (*pl. II*), cu un conținut bogat și variat de materiale arheologice, care provine din resturile aruncate de pe vatra cuptorului menționat. Pe lângă fragmentele ceramice am găsit cenușă, cărbune, chirpic, oase, cochilii de melci și pietre de râu. În cazul ceramicii făcute la mână s-au identificat, ca forme, vasul borcan, cana și cățuia, a căror pastă are un aspect grosier, cu pietricele și scoică pisată în compoziție. Spre deosebire de obiectele de pe vatră, unde câteva au permis restaurarea lor (două cățui și o cană), din fragmentele gropii de deservire a cuptorului s-a reconstituit doar un recipient (vas borcan). Tipurile ceramicii la roată sunt mai puține (căni, castroane, amforete), decât cele identificate pe vatră, însă surprind prin rolul unei căni fragmentare, cu urme puternice de ardere secundară, care dovedește folosirea exemplarului ca opaiț. Vasele au pasta fină, de culoare cenușie și cărămizie. Adâncimea totală a gropii era de 0,60 m, fiind surprinsă stratigrafic între 0,40 și 1 m.

Pentru descoperirea integrală a instalației de foc au fost deschise două casete (Cas.1, de 1,50 m lungime x 0,50 m lățime și Cas.2, de 2,20 m lungime x 1 m lățime). Cuptorul se afla amenajat în exteriorul locuințelor, ca o „proprietate comună” a membrilor așezării, fiind înconjurat de case și nu situat într-o margine. Probabil era utilizat și seara, întrucât au fost găsite multe fragmente sau exemplare întregibile de cățui sau alte vase cu rol similar.

Pe lângă construcția în sine un rol important în stabilirea funcționalității cuptorului îl are materialul arheologic descoperit pe vatră și în interiorul gropii de deservire. În consecință, vom încerca o detaliere a ceramicii și a materialului adiacent acesteia. Primul analizat este cel găsit pe vatra cuptorului, unde domină ceramica făcută la mână:

1. Vase borcan modelate din pastă cu aspect grosier, cu pietricele și scoică pisată în compoziție, de culori diferite (cărămizii, maronii, cenușii). De formă bitronconică, acest tip de vas este reprezentat îndeosebi prin forme medii și mari, exceptând vasele mici sau miniaturale, care nu-și aveau rostul la pregătirea hranei. Buzele sunt evazate, uneori decorate cu alveole, iar unele exemplare au pe corp brăuri cu alveole, în timp ce fundul este drept (*pl. III/1; V/4*). O parte din fragmente au intense urme de ardere secundară, fapt ce indică funcționalitatea lor (*pl. III/1*). Un fragment este intens zgurificat la exterior (*pl. V/8*), probabil datorită postării în preajma vetrei ori pe aceasta, pe o perioadă îndelungată. Pe baza fragmentelor ceramice a rezultat un total de 10 recipiente (*pl. III; V/1-5, 7, 8, 11*).

2. Cățui făcute dintr-o pastă cu conținut similar vasului anterior și de culoare cărămizie. Tronconice, ceștile dacice sunt atât mici cât și mari, două exemplare fiind întregite la restaurare (nr. inv. 43710, 43711). Buza vaselor mici este dreaptă și ușor rotunjită, iar a celor mari este puțin evazată. Fundul recipientelor este drept, iar la unul din exemplare are imprimat în pastă o mică alveolă digitală (*pl. IV/1*), ca de copil. Acest mic semn particular exclude orice interpretare privind o marcă de olar ci dimpotrivă pare o simplă „joacă de copil” sau poate un semn distinctiv, că ceașca a aparținut și implicit a fost folosită de un copil. Cele două cățui mai mici au torțile prinse de corp. Toate cele 9 obiecte sunt lipsite de motive ornamentale (*pl. IV/1-7; V/6, 9*).

3. Cană lucrată dintr-o pastă fină, cu mult nisip, de culoare cărămizie. Din singurul exemplar s-a păstrat doar fundul, care este drept și subțire comparativ cu al altor vase (*pl. V/12*).

4. Strecurătoare executată dintr-o pastă cu aspect grosier, de culoare gălbui-cărămizie. Fragmentul păstrat provine de la fundul vasului, care are găuri mari, comparativ cu exemplarele lucrate la roată. Din păcate, fragmentul nu ne indică forma recipientului (*pl. V/10*).

Tot pe vatră s-a găsit și o piatră de râu (*pl. IV/8*). Astfel de pietre s-au descoperit și pe lângă cuptor, fapt ce indică prezența lor, fie în structura cuptorului, fie de la acoperișul instalației, unde puteau fi folosite peste resturile vegetale, pentru fixarea acestora.

Pentru ceramica lucrată la roată există o diversitate mai mare de forme, iar cantitatea celor două categorii este egală:

5. Căni din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie. La cele 5 exemplare fragmentare (*pl. VI/3-6, 8*) se observă buza dreaptă rotunjită sau evazată, corpul bitronconic și fundul inelar. Torțile sunt simple.

6. Castroane din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie. Fragmentare, vasele au o formă tronconică, cu buza evazată ori gușată, trasă spre interior și fundul inelar (*pl. VII/1-4, 6, 7*). Din cele 6 recipiente unul dispune de un decor liniar lustruit (*pl. VII/4*).

7. Cănițe din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie. Unul din cele 2 vase (*pl. VII/5, 8*) a putut fi restaurat (nr. inv. 43712) și prezintă un decor lustruit de câte trei linii dispuse oblic (*pl. VII/8*).

8. Fructiere din pastă fină, de culoare cenușie și cărămizie. În stare fragmentară, cele 2 exemplare au ca trăsături buza plată și cupa mare (*pl. VI/1, 2*).

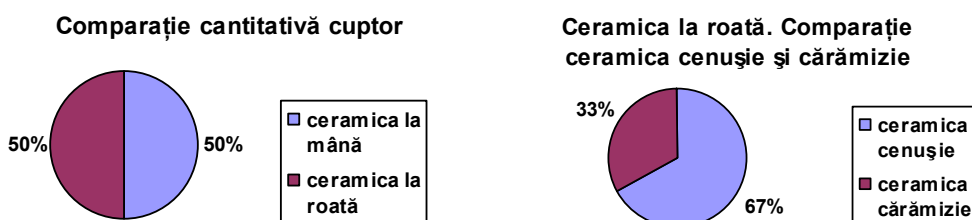
9. Vas borcan (urnă) din pastă fină, de culoare cenușie. Cele 2 fragmente de funduri inelare nu permit o descriere amănunțită (*pl. VI/12, 13*).

10. Cană de lux din pastă fină, de culoare cenușie. Fragmentul de buză este prevăzut cu prag pentru capac (*pl. VI/7*).

11. Amforete din pastă fină, de culoare cenușie. Cele 2 fragmente păstrate indică pentru acest tip de vas buza gușată, iar burta ornamentată prin lustruire, cu linii vălurite (*pl. VI/9, 10*).

12. Amforă din pastă foarte fină, de culoare cărămizie. Fragmentul de gât (*pl. VI/11*) păstrează locul de prindere al torții și denotă încadrarea lui în tipul *a1*, varianta târzie³.

Conform descrierii, de pe vatra cuptorului s-au strâns un număr de 42 fragmente de vase, din care 3 întregite. După selectarea lor s-a stabilit folosirea a 12 tipuri de vase, dintre care unele pentru gătit (vase borcan) sau de păstrat alimente (castroane, fructiere, vase-urnă), strecurat (strecurătoare), păstrat și băut (cana de lux, căni, cănițe), depozitat lichide-apă, vin, ulei (amforete, amforă), iar altele pentru iluminat (cățui). Cele mai numeroase sunt vasele modelate la mână, pentru gătit și de iluminat (19 vase borcan și cățui), urmate de recipientele la roată, folosite la păstrat alimentele și de băut (11 castroane și căni), ai căror pereți subțiri nu permiteau folosirea lor pe vatră. Chiar dacă la prima vedere este un echilibru cantitativ între cele două categorii ceramice, totuși multe din vasele la mână se stricău în urma folosirii și erau aruncate în groapa de deservire. Analiza materialului din groapă confirmă ideea preponderenței ceramicii la mână. Până atunci, oferim o statistică a materialului ceramic găsit pe vatră:

Numărul ceramicii descoperită în groapa de deservire este mai mic (29), comparativ cu cel găsit pe vatra cuptorului (42), situație normală, întrucât în momentul abandonării instalației de foc fragmentele vaselor nu au mai fost aruncate în groapă și au rămas pe vatră. Din totalul lor cele mai multe sunt lucrate la mână:

1. Vasele borcan au aceeași pastă ca precedentele, în compoziția cărora se regăsesc ca degresant pietricelele și scoica pisată (materii prime ușor de găsit pe malul Moldovei). Medii sau mari, din cele 14 exemplare (*pl. VIII/1-8, 10-12; IX/1, 3, 5*) s-a păstrat doar unul singur (reîntregit), cu buza evazată, pereții ușor proeminenți și fundul drept. Pereții și fundul exemplarului sunt groși, iar pe corp dispune de un brâu strâmb cu alveole (*pl. VIII/1*). Vasul este ușor deviat din fabricație (nr. inv. 43793). Celelalte fragmente indică prezența unor vase, care s-au stricat în urma folosirii, dar ce dispuneau de brâuri simple ori duble cu alveole sau creștături (*pl. VIII/5, 8, 11, 12; IX/5*), de culoare gălbui-cărămizie, cărămizie, cenușie și neagră.

³ Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 90.

2. **Cățui** din pastă cu microprundișuri și scoică pisată, de culoare cărămizie și maronie. Cele 3 fragmente (*pl. IX/2, 6, 8*) indică prezența unor exemplare mari, cu buza evazată, corpul tronconic și fundul drept, prevăzute cu torți groase, ca un semicerc. Dintre ele, unul are puternice urme de ardere secundară (*pl. IX/6*).

3. **Vas de provizii** din pastă cu aspect grosier, de culoare cenușie. Buza este evazată și fațetată (*pl. IX/4*).

4. **Cană** din pastă cu microprundișuri, de culoare cărămizie. Fragmentul de fund este inelar (*pl. VIII/9*).

Celor patru tipuri de vase la mână li se adaugă câteva la roată cu unele particularități:

5. **Căni** din pastă bună, de culoare cenușie și cărămizie. Starea fragmentară a celor 3 vase nu a permis restaurarea lor, însă acestea aveau corpul bitronconic și fundul inelar (*pl. IX/9; X/5, 9*). Dintre ele atrage atenția un fragment mai mare cu toarta strâmbă și cu semne de ardere secundară, care denotă o cu totul altă utilizare a căinii și anume în scop de opaiț (*pl. IX/9*). Practic o improvizație a vremii, pentru o perioadă mai scurtă ori mai lungă de timp.

6. **Castroane** din pastă bună, de culoare cenușie. Fragmentare, acestea aveau buza trasă în interior și gușată, formă tronconică și fundul inelar. Unul din cele 2 vase dispunea de o toartă lată (*pl. X/4, 7*).

7. **Amforete** din pastă fină, de culoare cenușie. Buzele păstrate de la 2 vase sunt de tip colac și ușor evazate (*pl. X/2, 3*).

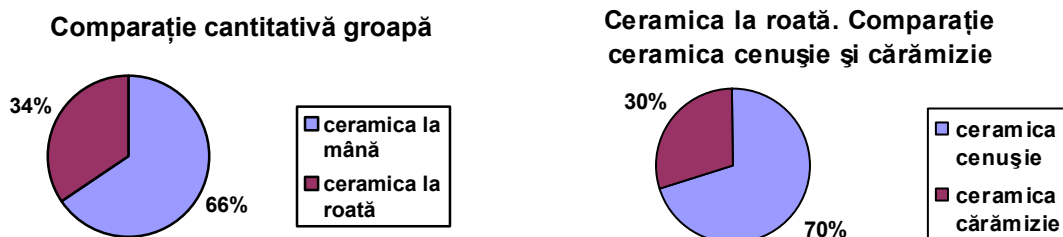
8. **Strecurătoare** din pastă fină, de culoare cenușie. Fragmentar, recipientul face parte din categoria vaselor de formă tronconică, prevăzute cu una sau două torți. În partea inferioară acestea dispuneau de mici perforații, care nu permiteau trecerea impurităților. Din partea de jos, de la fund, s-a păstrat și fragmentul găsit la Roșiori (*pl. X/6*).

9. **Vas de provizii** din pastă bună, de culoare cenușie. Fragmentul păstrat este de la buza lată a recipientului (*pl. X/1*), care putea servi la depozitat alimente ori pentru păstrat apa.

10. **Amforă** din pastă foarte fină, de culoare cărămizie. Fragmentul de toartă este ușor spart (*pl. X/8*), însă permite încadrarea lui în tipul *a1*, varianta târzie⁴.

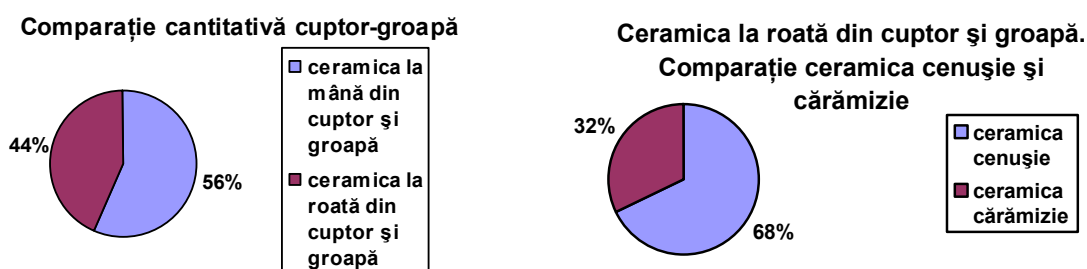
Din categoria obiectelor diverse menționăm două bucăți de chirpic de vatră (*pl. XI/1, 2*), cochilii de melci (de altfel, una din specialitățile vremii) și două fragmente de pietre de ascuțit, de culoare cenușie și neagră, una având doar o extremitate ruptă, iar cealaltă ambele capete (*pl. XI/3, 4*). La acestea adăugăm și un fragment metalic, păstrat din zona de legătură dintre mâner și lama cuțitului. De altfel, se observă și urma unei mici găuri, probabil de la un nit de prindere (*pl. XI/5*). Obiectul face parte din categoria cuțitelor cu limbă de înmănușare. Prezența cutelor și a cuțitului este obișnuită și frecventă într-o „bucătărie”, mai exact în groapa de deservire, unde au ajuns după deteriorare.

Potrivit descrierii materialului, din groapa de deservire, rezultă un număr de 29 vase (din care doar unul întregit), reprezentând 10 tipuri ceramice, iar cele mai multe sunt vasele borcan (14), cănila (4) și cățuile (3). Recipientele fac parte din categoria vaselor de gătit și iluminat (vase borcan și cățui), strecurat (strecurătoare), păstrat alimente-apă și băut (castroane, vas de provizii, amforetă, amforă, căni). Ceramica la mână (19) o devansează cantitativ cu 9 vase pe cea la roată (10). Asemenea celei de pe vatră și ceramica modelată la roată, din groapa menajeră a cuptorului, de culoare cenușie (7), o depășește pe cea cărămizie (3). Pentru a înlesni înțelegerea datelor oferim statistica de mai jos:

⁴ Ibidem.

În urma descrierii se observă că o mare parte din vasele celor două componente ale cuptorului (vatra și groapa) au fost clar utilizate la prepararea sau încălzirea hranei, inclusiv pentru iluminat (cele cu ardere secundară), în timp ce altele, de regulă lucrate la roată, cu pereții subțiri, au folosit doar la strecurat, păstrarea alimentelor, înainte și după gătire ori pentru băut. Din totalul ceramicii (71 vase), cea mai mare cantitate s-a găsit pe vatră (42 vase la mână și la roată). Dintre cele două categorii predomină cea la mână (40), iar în cazul celei modelate la roată, mai numeroasă este ceramica cenușie (21). Din cele 71 de recipiente doar 4 au fost întregite (2 cățui și o cană, de pe vatră; un vas borcan, din groapă), toate reprezentând un număr de 15 tipuri, dintre care 5 pentru ceramica la mână și 10 pentru cea la roată. Așadar, între categoriile ceramice există diferențe, marcate de cantitate (în dreptul celei modelate la mână) și calitate, inclusiv diversitate (pentru cea lucrată la roată). Pentru o imagine de ansamblu asupra materialului ceramic de pe vatră și din groapa de deservire propunem următoarele statistici:

Numărul fragmentelor ceramice, dublate de statisticile făcute, permit observarea unei cantități similare a ceramicii lucrată la mână, de pe vatră (21) și din groapa de deservire (19), fapt ce susține ideea amintită mai sus, că vasele la mână erau mai numeroase, tocmai pentru că erau utilizate la prepararea hranei sau în alte scopuri casnice, iar cele la roată erau mai puține și se evita stricarea lor sau în caz contrar, multe erau reparate (o serie de obiecte din așezare au găuri de reparație). De asemenea, ceramica arsă cenușiu este dublă ca număr față de cea arsă cărămiziu.

Din punct de vedere etnic, cei care s-au întrebuințat de această instalație de foc au fost cu siguranță autohtoni, fapt argumentat și de materialul arheologic găsit în inventar. Cât privește anotimpul folosirii cuptorului credem, pe baza crusteii vetrei, de doar 10-15 cm grosime, că era util în perioadele mai calde, așadar întrebuințat sezonier (vara, poate și toamna), întocmai ca și astăzi, cu rolul unei „bucătării de vară”, construită în aer liber. Ca interval de timp, putem propune, pe baza celor două fragmente de amfore, de tipul *al*, care circulau în a doua jumătate a secolului al II-lea și întreg secolul al III-lea, o perioadă încadrată celor două limite de datare. Restul materialului arheologic (ceramică, piatră, metal) este dacic, caracteristic intervalului de timp amintit și prezintă similarități cu majoritatea obiectelor din inventarele siturilor din perioada respectivă.

Cuptorul pentru prepararea hranei este frecvent întâlnit în așezările specifice dacilor liberi, însă o astfel de instalație, amenajată în aer liber, cu un acoperiș protector, situat pe piloni din lemn, cu tălpi (nu s-au găsit gropi de par), se găsește mai rar, întrucât necesita o muncă mai mare la ridicarea lui și în ciuda randamentului său era utilizat doar sezonier și nu permanent. Totuși, putem remarca păstrarea acestui tip de cuptor și mai târziu, în perioada Evului Mediu timpuriu, fiind folosit la prepararea/încălzirea hranei ori pentru uscarea/prăjirea semințelor, când este prezent în multe așezări, dintre care cea mai apropiată de situația de la Roșiori ni se pare a fi la Dănești-Vaslui⁵, unde cuptorul mai mare din cele trei descoperite a servit, potrivit autorilor, în aceleași scopuri.

La final, pe baza acestei instalații de foc, ce face parte din categoria complexelor închise, am întocmit un tabel cu toate tipurile și totalul vaselor folosite de către membrii comunității dacice de la Roșiori. Totodată, tabelul evidențiază și tipurile de recipiente dominante în „bucătăria” respectivă, prin intermediul fragmentelor mai numeroase.

⁵ M. Petrescu-Dâmbovița, Em. Zaharia, *Șantierul arheologic de la Dănești*, în *MCA*, VIII, 1962, p. 53.

VATRA CUPTORULUI

42 fragmente (inclusiv 2 vase reântregite)

GROAPA DE DESERVIRE

29 fragmente (inclusiv un vas reântregit)

TOTAL: 71 fragmente de recipiente, din care 4 au permis restaurarea integrală.*Ceramica modelată la mână*

<i>Tipuri</i>	buze	burți	torți	funduri	întregite
Vase borcan	7	8	-	8	1
Cățui	4	-	3	3	2
Vase provizii	1	-	-	-	-
Căni	-	-	-	2	-
Strecurători	-	-	-	1	-

Total – 7 buze, 8 burți, 8 funduri și un vas întregit – 24 vase borcan de pe vatră și din groapă;
 – 4 buze, 3 torți, 3 funduri și 2 vase întregite – 12 cățui de pe vatră și din groapă;
 – un singur fragment (buză) de vas de provizii găsit în groapa de deservire a cuptorului;
 – 2 funduri de cană descoperite pe vatră și în groapă;
 – un singur fragment (fund) de strecurătoare găsit pe vatra cuptorului antic.

Total general: 40 de recipiente modelate la mână, strânse de pe vatră și din groapa de deservire, reprezentând 5 tipuri de vase.

Ceramica lucrată la roată

<i>Tipuri</i>	buze	burți	torți	funduri	întregite
Căni	3	1	5	2	-
Castroane	5	2	-	-	-
Cănițe	-	-	-	1	1
Fructiere	1	-	-	1	-
Vase de tip urnă	-	-	-	2	-
Amforete	2	1	-	-	-
Căni de lux	1	-	-	-	-
Strecurători	-	-	-	1	-
Vase de provizii	1	-	-	-	-
Amfore	-	1 (gât)	1	-	-

Total – 3 buze, o burtă, 5 torți și 2 funduri – 11 căni de pe vatră și din groapa de deservire;
 – 5 buze și 2 burți – 7 castroane de pe vatră și din groapă;
 – un fund de căniță și un vas întregit descoperite pe vatra cuptorului;
 – o buză și un fund de fructiere găsite pe vatra cuptorului antic;
 – 2 funduri de vase borcan, de tip urne (oale), descoperite pe vatră;
 – 2 buze și o burtă de amforete găsite pe vatră și în groapă;
 – o buză dintr-o cană de lux descoperită pe vatră;
 – un fragment de fund de strecurătoare din groapa de deservire;
 – un fragment din buza unui vas de provizii găsit în groapă;
 – un fragment de gât și unul de toartă, de la amfore de tipul *al*, descoperite pe vatră și în groapa de deservire a cuptorului.

Total general: 32 de vase lucrate la roată, strânse de pe vatră și din groapa de deservire, reprezentând 10 tipuri de recipiente.

Obiecte diverse

Total – 2 pietre de ascuțit fragmentare, din groapa de deservire;
 – un fragment piatră de râu, de pe vatra cuptorului;
 – un fragment de cuțit din fier descoperit în groapă;
 – fragmente de chirpic de la vatră;
 – cochilii de melci găsite atât pe vatră, cât și în groapa de deservire a cuptorului antic.

Din punct de vedere al funcționalității vaselor, cele mai multe sunt recipiente pentru gătit, păstrat alimente, depozitat lichide și pentru iluminat. Tabelul ne indică folosirea unui număr

de 24 vase borcan și 12 cești dacice (cățui), care domină totalul ceramicii la mână, devansând cu mult recipientele ceramicii la roată, din care cele mai multe exemplare sunt cămile (9) și castroanele (8). Această diferență nu ne surprinde din moment ce prioritară era prepararea hranei (vase borcan), indiferent de timpul orar, inclusiv seara (cățui), pentru comunitatea dacică, din secolele II-III d. Hr., de pe malul Moldovei.

LE RÔLE D'UNE INSTALLATION DE FEU POUR LES MEMBRES DE LA COMMUNAUTÉ DACE DE ROSIORI-NEAMT

En 2007, à l'occasion des fouilles archéologiques dans l'établissement (II-III siècle ap. J.C.) de Roșiori-Dulcești, département de Neamț, on a découvert, à l'intérieur de la section VIII, à une profondeur de 0,20-0,25 m un four en plein air. La seule partie qui a résisté pendant le temps fut l'âtre avec un diamètre de 0,90-1m. La croûte de l'âtre avait une épaisseur de 0,10-0,15m, fait qui témoigne d'une utilisation intense, bien que saisonnière (pendant l'été) de l'installation de feu par les membres de la communauté dace de cette région. Malgré le fait qu'on n'a pas trouvé les débris d'un support en argile on suppose que le four était prévu avec un toit. Celui-ci était placé sur une structure en bois qui présentait à la partie inférieure un support (on n'a pas dépisté des traces provenant des trous des piquets). On peut ajouter en faveur de la présence d'un toit l'existence des galets sur et à la base de l'âtre. L'inventaire de l'âtre comprenait une série de fragments céramiques, travaillés à main (vases sac, cassolettes, tasse et passoire) ou travaillés à la roue du potier (tasses, petite tasses, écuelles, vases à fruits, amphorettes, tasse de luxe et amphore).

À la base du four, à une profondeur de 0,40m, on a identifié un trou d'entretien sous la forme d'une cloche. Elle contenait des galets, des fragments de torchis, du charbon, de la cendre, des coquilles d'escargots, et des os. En ce qui concerne la céramique on a réussi à identifier aussi des vases travaillés à main (cassolettes, vases sac, tasse, vase de provision) que des vases travaillés à la roue du potier (tasses, écuelles, amphorettes, vase de provision, passoire et amphore). Toujours là étaient deux fragments provenant des pierres utilisées pour aiguiser les différents outils et un fragment provenant d'un couteau en fer.

Le nombre total des fragments découverts sur l'âtre atteint le chiffre de 42 (21 vases travaillés à main et 21 vases travaillés à la roue du potier). On a réussi à restaurer seulement 3 récipients (deux cassolettes et une petite tasse). Les 42 fragments viennent de 12 types de vases.

Le nombre total des fragments du trou d'entretien atteint 29 (19 vases travaillés à main et 10 vases travaillés à la roue du potier). On a réussi à restaurer seulement 1 récipient (vase sac). Les 29 fragments viennent de 10 types de vases.

Per ensemble on a trouvé 71 fragments (40 travaillés à main et 31 travaillés à la roue du potier) desquels on a pu restaurer seulement 4 vases. Du point de vue typologique les 71 fragments représentent 15 types de vases (5 pour la céramique travaillée à main et 10 pour la céramique travaillée à la roue du potier). La céramique modelée à la roue du potier domine l'inventaire de l'installation de feu; la céramique grise (21) est plus nombreuse que celle rougeâtre (10).

Du point de vue de la fonctionnalité, les fragments découverts viennent des vases utilisés pour cuisiner où pour chauffer les aliments (vases sac), pour illuminer (cassolettes), pour garder les aliments où pour boire (vases de provision, bols, vases à fruits, tasses) où pour déposer les liquides – l'eau, l'huile, le vin (amphores, amphorettes) et pour filtrer (les passoires).

Les preuves archéologiques nous permettent de supposer que les membres de la communauté dace de la rive de Moldova utilisaient le four sous la forme *d'une cuisine d'été*.

Explication des planches

Planche I: four du II-III siècle (section VIII) découvert en 2007 (photographies avec des aspects de chantier);

Planche II: section VIII et le four du II-III siècle, plan et profil;

Planche III. Céramique modelée à la main trouvée sur l'âtre du four: 1, vase sac, lèvre évasé, couleur rougeâtre, ornémenté avec des rangées d'alvéoles, présente des traces d'un brûlement secondaire; 2, base d'un vase sac, couleur jaunâtre - rougeâtre.

Planche IV. Céramique modelée à la main trouvée sur l'âtre du four: 1, 2, cassolettes miniature, restaurées, tronconiques, avec une anse collée, couleur rougeâtre (1 le vase présente sur la base

une empreinte digitale); 3, cassolette fragmentaire, tronconique, lèvre évasé, couleur rougeâtre; 4, 5, bases provenant des cassolettes, couleur rougeâtre; 6, 7, anses provenant des cassolettes rougeâtres; 8, galet.

Planche V. Céramique modelée à la main trouvée sur l'âtre du four: 1-5, lèvres provenant des vases sac, évasées, couleur rougeâtre (4, fragment orné avec des alvéoles); 6, 9 lèvres provenant des cassolettes, évasées, couleur rougeâtre; 7, base provenant d'un vase sac, rougeâtre, avec des empreintes digitales à l'intérieur; 8, fragment d'un vase sac, couvert de scorie, couleur grisâtre; 10 fragment d'un passoire couleur jaunâtre – rougeâtre; 11, base provenant d'un vase sac, couleur rougeâtre; 12, base provenant d'une tasse, couleur rougeâtre.

Planche VI. Céramique travaillée à la roue du potier trouvée sur l'âtre du four: 1, 2, fragments provenant des vases à fruits, couleur grisâtre et rougeâtre; 3-6, 8, lèvres et anses provenant des tasses couleur grisâtre et rougeâtre; 7, lèvre provenant d'une tasse de luxe, couleur grisâtre; 9, 10, fragments provenant des amphorettes, couleur grisâtre (10, fragment orné avec des lignes ondulées polies); 11, fragment provenant d'un cou d'amphore, type *al*, couleur rougeâtre; 12, 13, bases provenant des vases-urne, couleur grisâtre.

Planche VII. Céramique travaillée à la roue du potier trouvée sur l'âtre du four: 1-4, 6, 7, fragments provenant des bols tronconiques, lèvres évasées où orientes vers l'intérieur, couleur grisâtre et rougeâtre (4, fragment orné avec des lignes obliques polies); 5, base provenant d'une petite tasse, couleur rougeâtre; 8, petite tasse (restauré), bitronconique, base circulaire, couleur grisâtre et orné avec des groupes de trois lignes obliques polies.

Planche VIII. Céramique modelée à la main trouvée dans le trou d'entretien: 1, vase sac restauré, lèvre évasé, épaules légèrement aplani, base droite, couleur jaunâtre – rougeâtre, orné avec une rangée d'alvéoles; 2-8, 10-12 fragments provenant de vases sac, couleur jaunâtre – rougeâtre et rougeâtre (5, 8 fragments ornés avec des alvéoles; 6 base avec des empreintes digitales; 11, 12 fragments ornés avec deux rangées d'alvéoles); 9, base provenant d'une tasse, couleur rougeâtre.

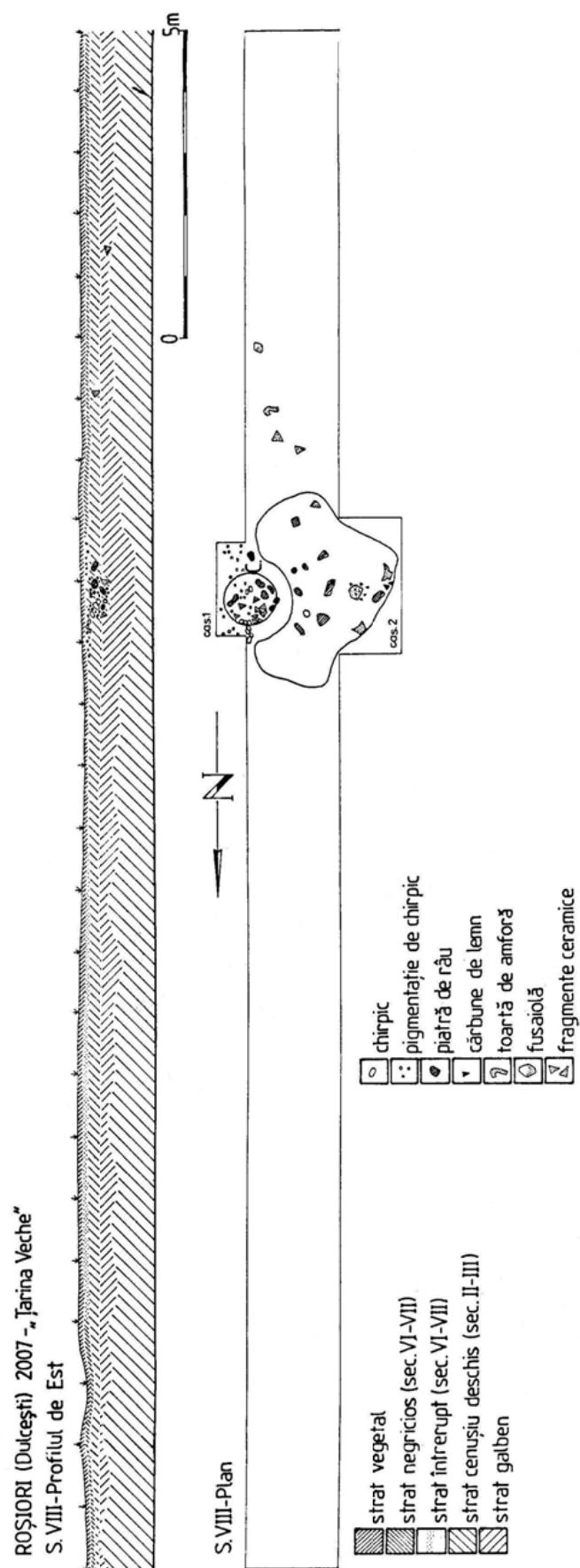
Planche IX. Céramique modelée à la main où à la roue du potier trouvée dans le trou d'entretien: 1, 3, 5, fragments provenant de vases sac, couleur brun (5, fragment avec un décor entaillé); 4, lèvre provenant d'un vase de provisions, couleur grisâtre, 2, 6, 8 fragments provenant de cassolettes, couleur brun et rougeâtre (6, base qui présente des traces de brûlement secondaire); 7, fragment de tasse (le seul travaillé à la roue du potier sur cette planche), couleur rougeâtre, présente aussi à l'intérieur qu'à l'extérieur des fortes traces de brûlement secondaire (probablement le vase a été utilisé comme lumignon).

Planche X. Céramique travaillée à la roue du potier trouvée dans le trou d'entretien: 1, lèvre provenant d'un vase de provisions, couleur grisâtre; 2, 3, lèvres provenant des amphorettes, évasées, couleur grisâtre; 4, 7, fragments provenant de bols, couleur grisâtre; 5, 9, bases provenant de tasses, couleur rougeâtre et grisâtre (9, le fragment présente quelques lignes écorchées); 6, fragment provenant d'une passoire, couleur grisâtre; 8, anse provenant d'une amphore romaine, type *al*, couleur rougeâtre.

Planche XI. Objets divers provenant du trou d'entretien: 1, 2, fragments de torchis; 3, 4, fragments provenant des pierres utilisées pour aiguiser les différents outils; 5 fragment d'un couteau en fer.

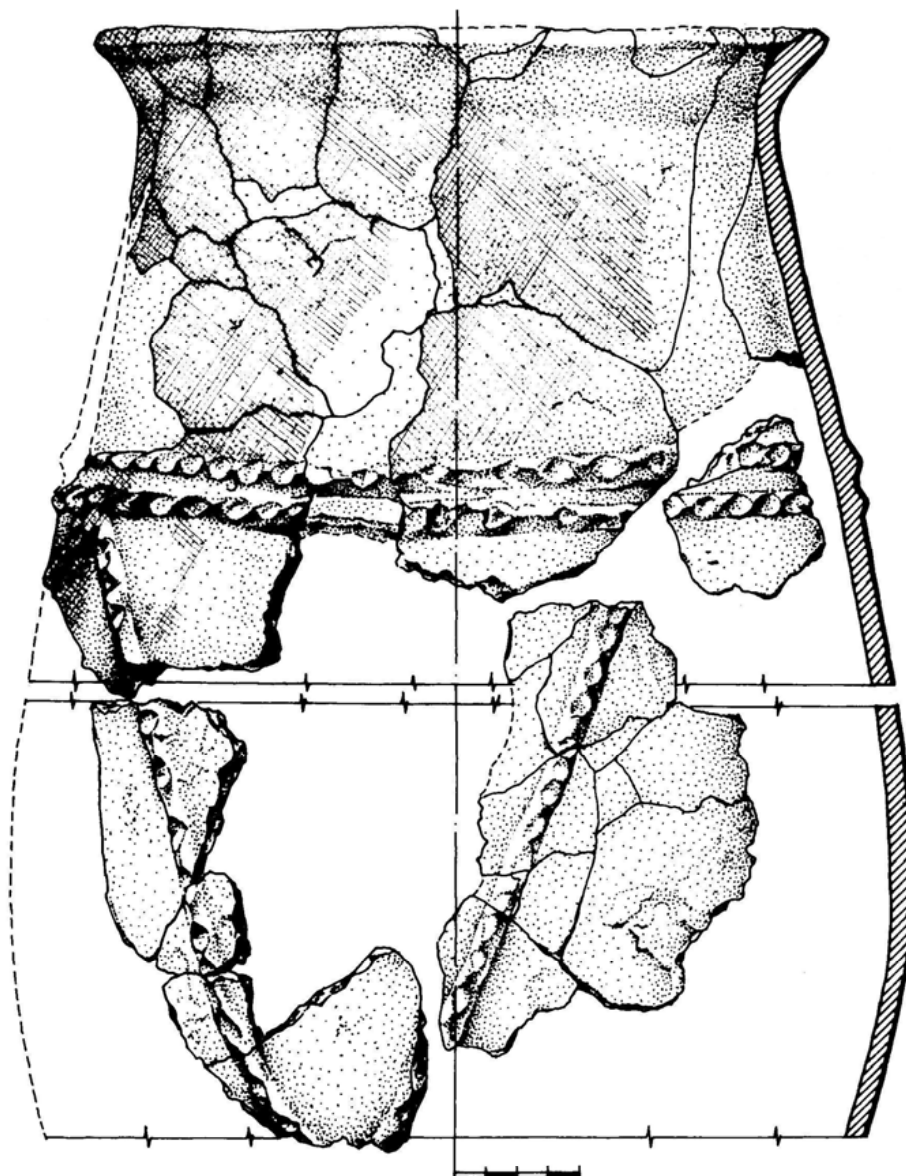

Planşa I. Cuptor de II-III, din secţiunea VIII, descoperit în 2007 (fotografii cu aspecte de şantier).

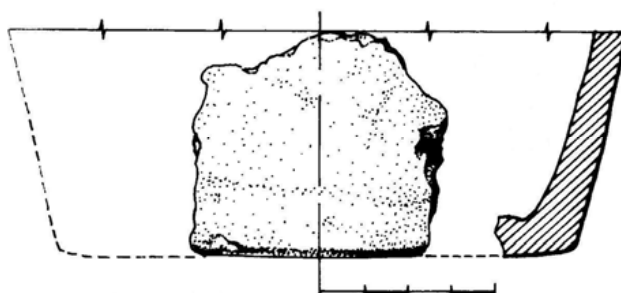

Planșa II. Secțiunea VIII și cuptorul din secolele II-III, plan și profil.

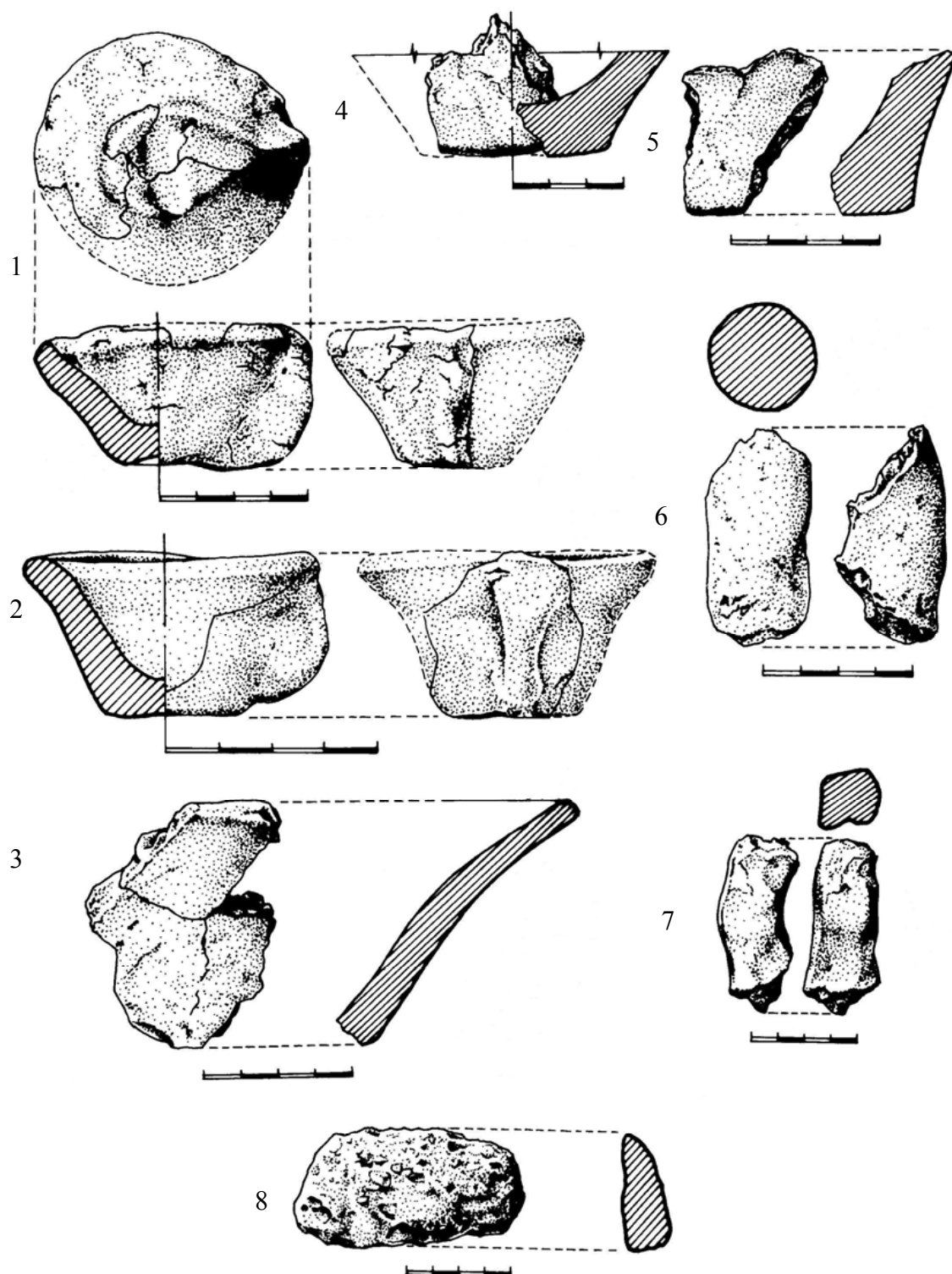
1

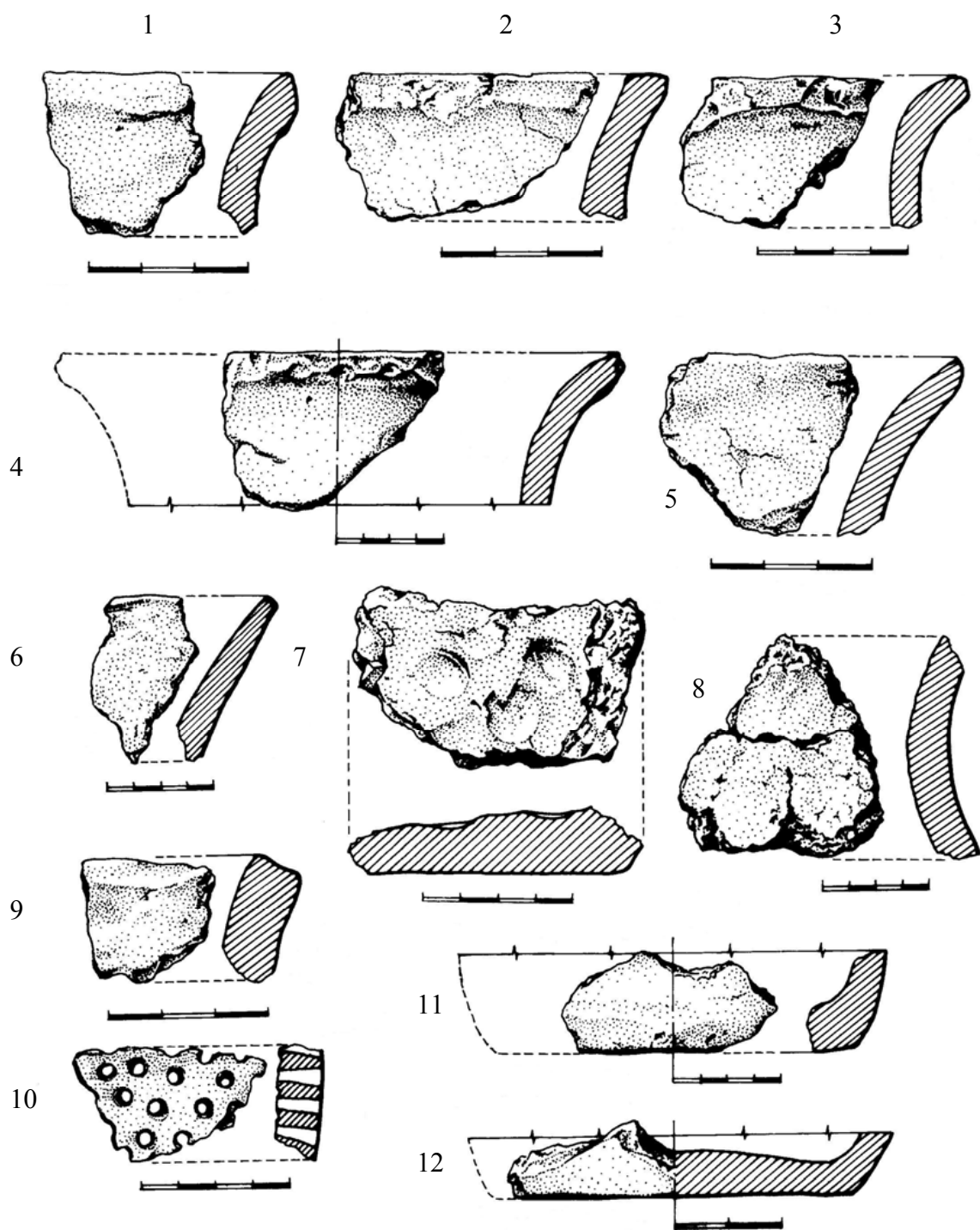
2

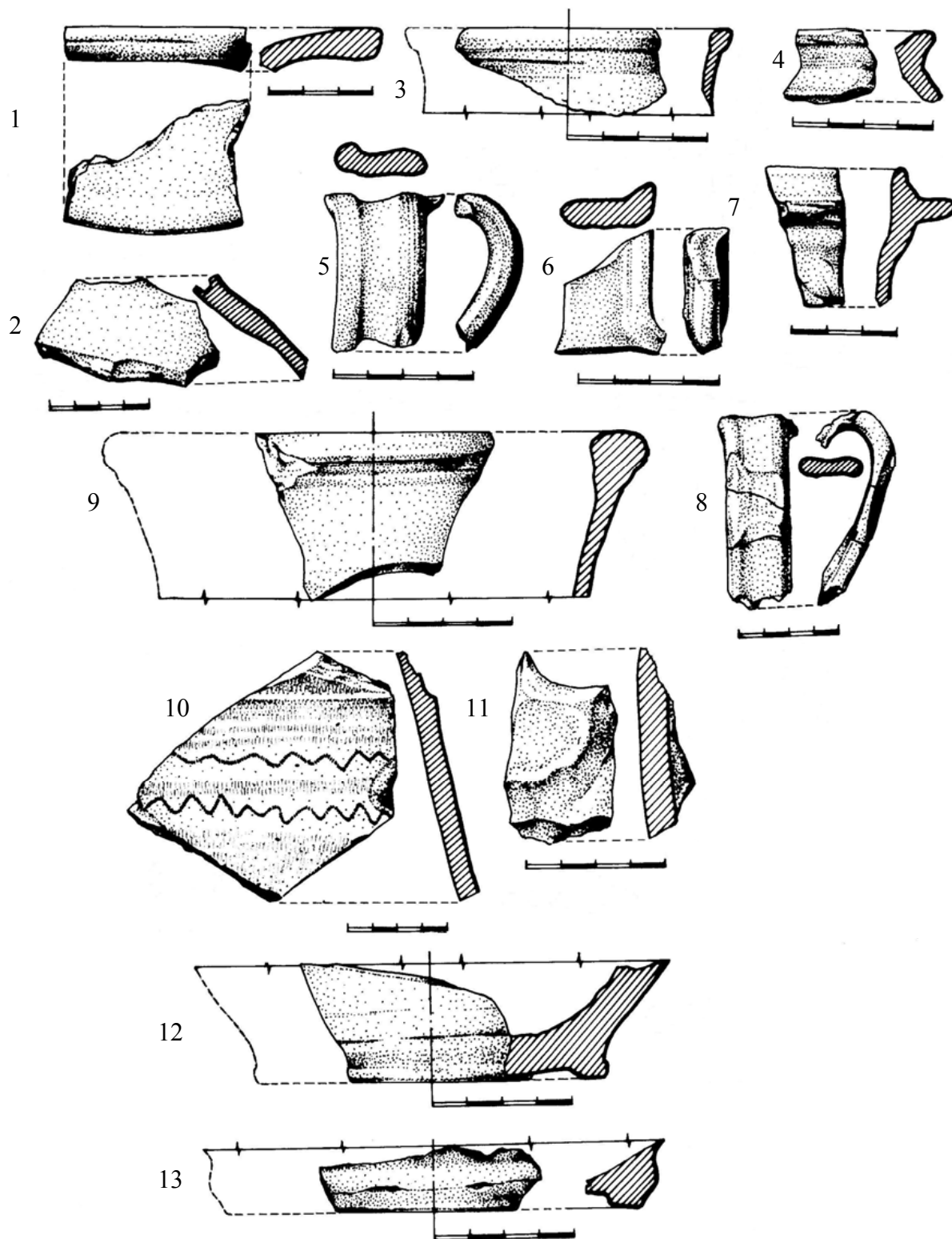
Planşa III. Ceramică modelată la mână, de pe vatra cuptorului: 1, vas borcan, cu buza evazată, de culoare cărămizie, ornamentat cu brâuri alveolate şi cu urme de ardere secundară; 2, fund de vas borcan, de culoare gălbui-cărămizie.

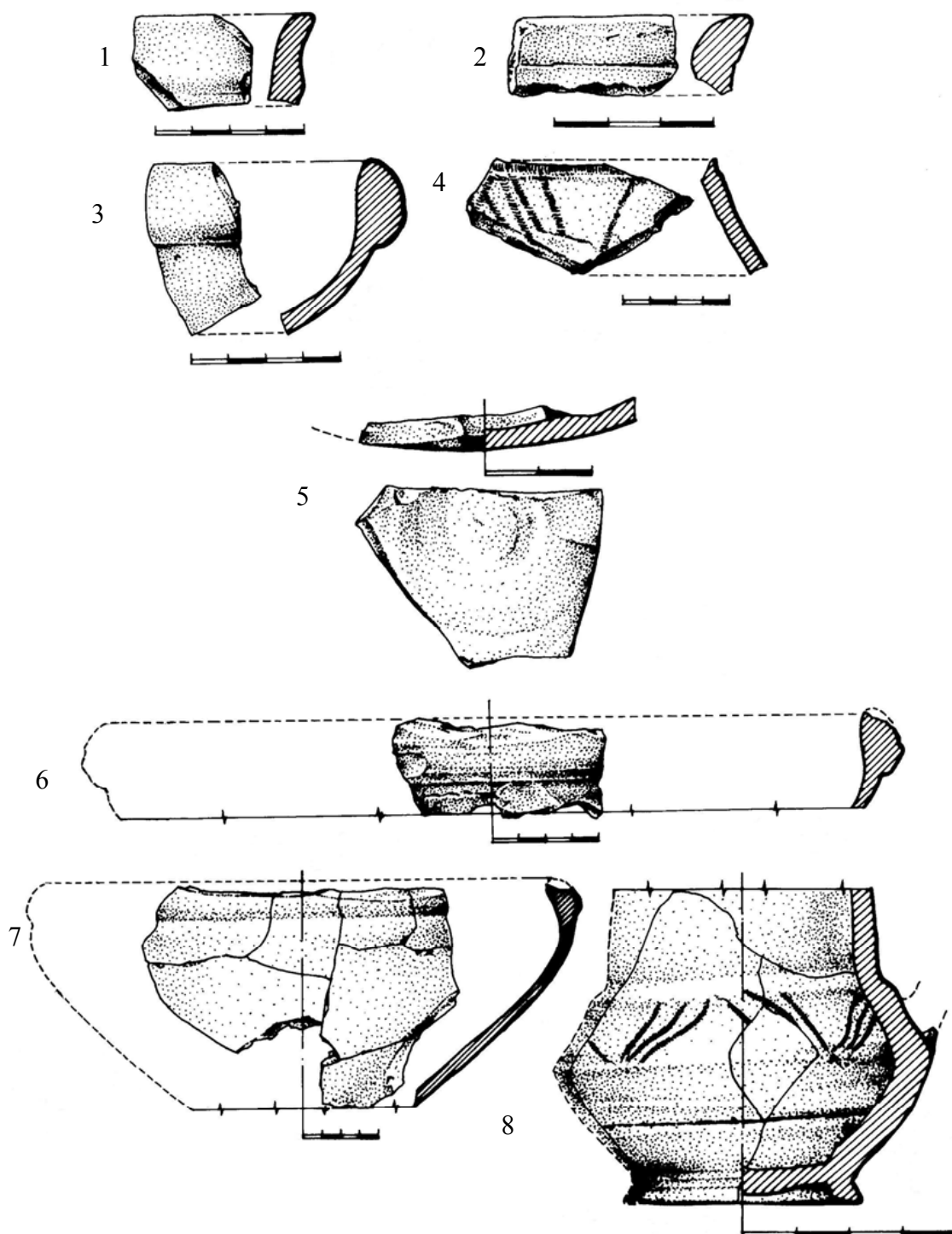
Planșa IV. Ceramică modelată la mână, de pe vatra cuptorului: 1, 2, cătui miniaturale, restaurate, tronconice, cu toarta lipită, de culoare cărămizie (1, vasul are pe fund o amprentă digitală); 3, cățuie fragmentară, tronconică, cu buza evazată, de culoare cărămizie; 4, 5, funduri de cătui, de culoare cărămizie; 6, 7, torți de cătui, cărămizii; 8, piatră de râu.

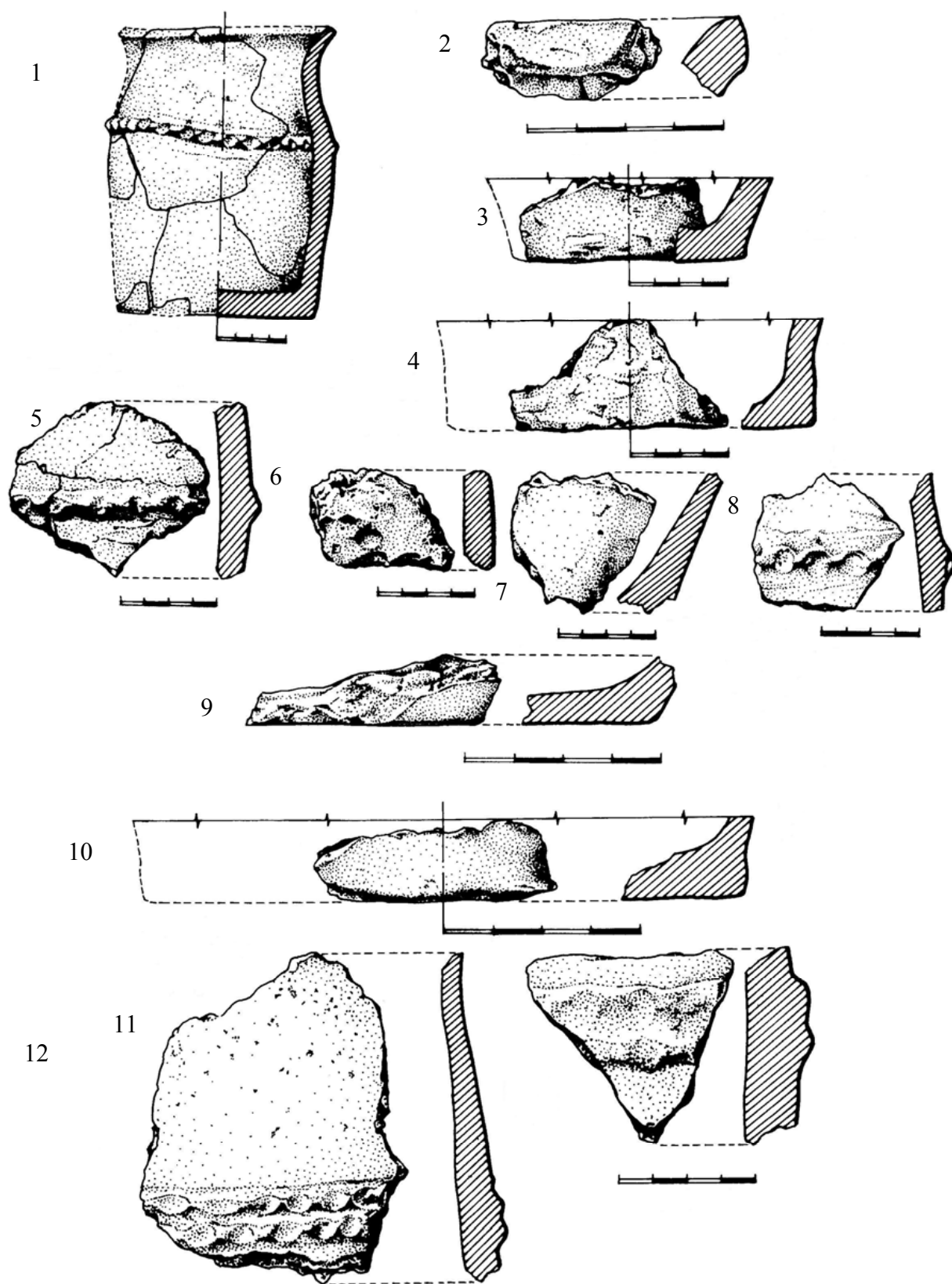
Planșa V. Ceramică modelată la mână, de pe vatra cuptorului: 1-5, buze de vase borcan, evazate, de culoare cărămizie (4, fragment decorat cu alveole); 6, 9, buze de cățui, evazate, de culoare cărămizie; 7, fund de vas borcan, cărămiziu, cu amprente digitale în interior; 8, fragment de vas borcan, zgurificat, de culoare cenușie; 10, fragment de strecurătoare, de culoare gălbui-cărămizie; 11, fund de vas borcan, de culoare cărămizie; 12, fund de cană, de culoare cărămizie.

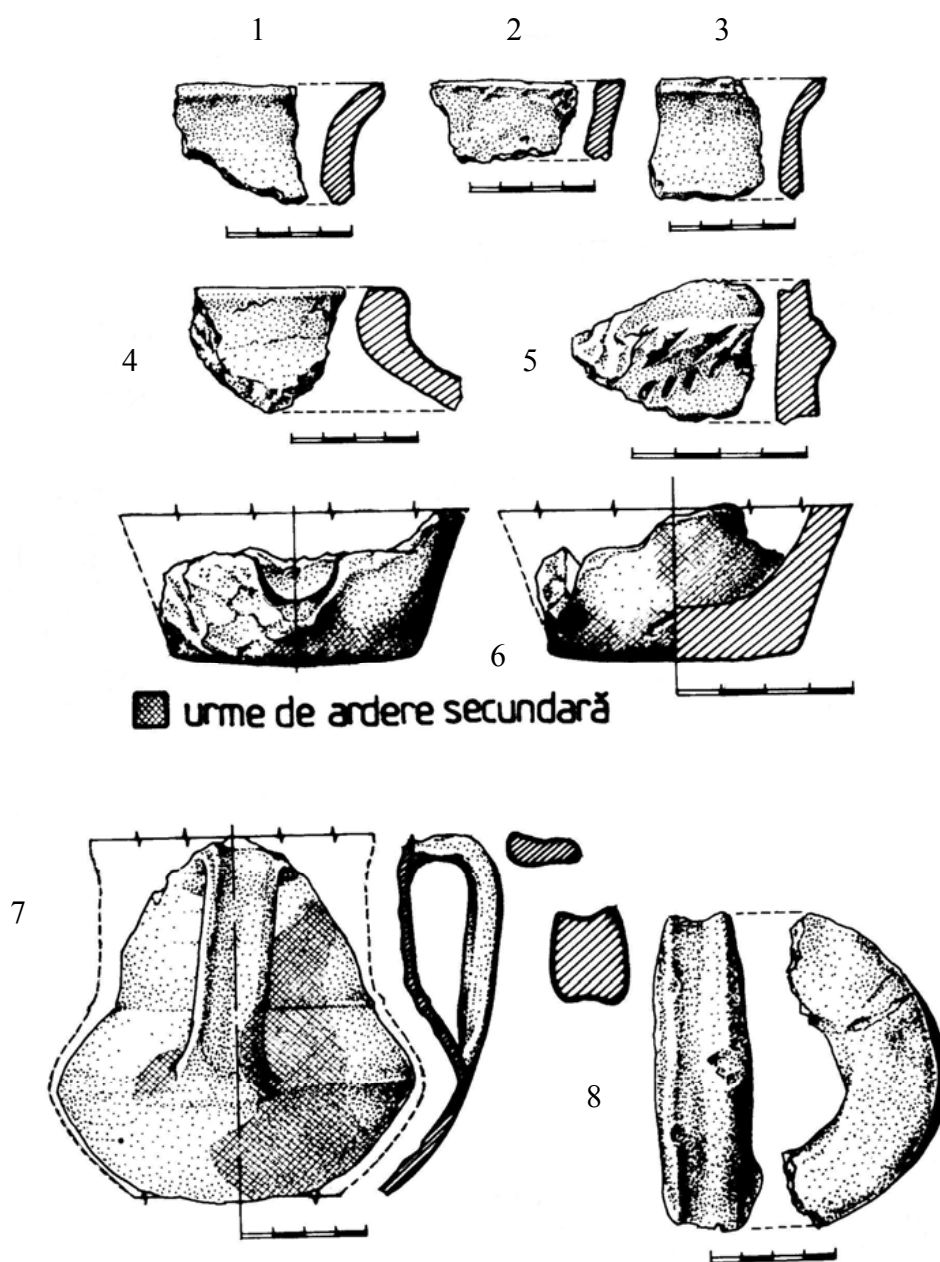
Planșa VI. Ceramică lucrată la roată, de pe vatra cuptorului: 1, 2, fragmente de fructiere, de culoare cenușie și cărămizie;
 3-6, 8, buze și torți de câni, de culoare cenușie și cărămizie; 7, buză cană de lux, prevăzută cu prag,
 de culoare cenușie; 9, 10, fragmente de amforete, de culoare cenușie (10, fragment decorat cu linii vălurite lustruite);
 11, fragment gât de amforă romană, de tipul *a1*, de culoare cărămizie; 12, 13, funduri de vase-urnă,
 de culoare cenușie.

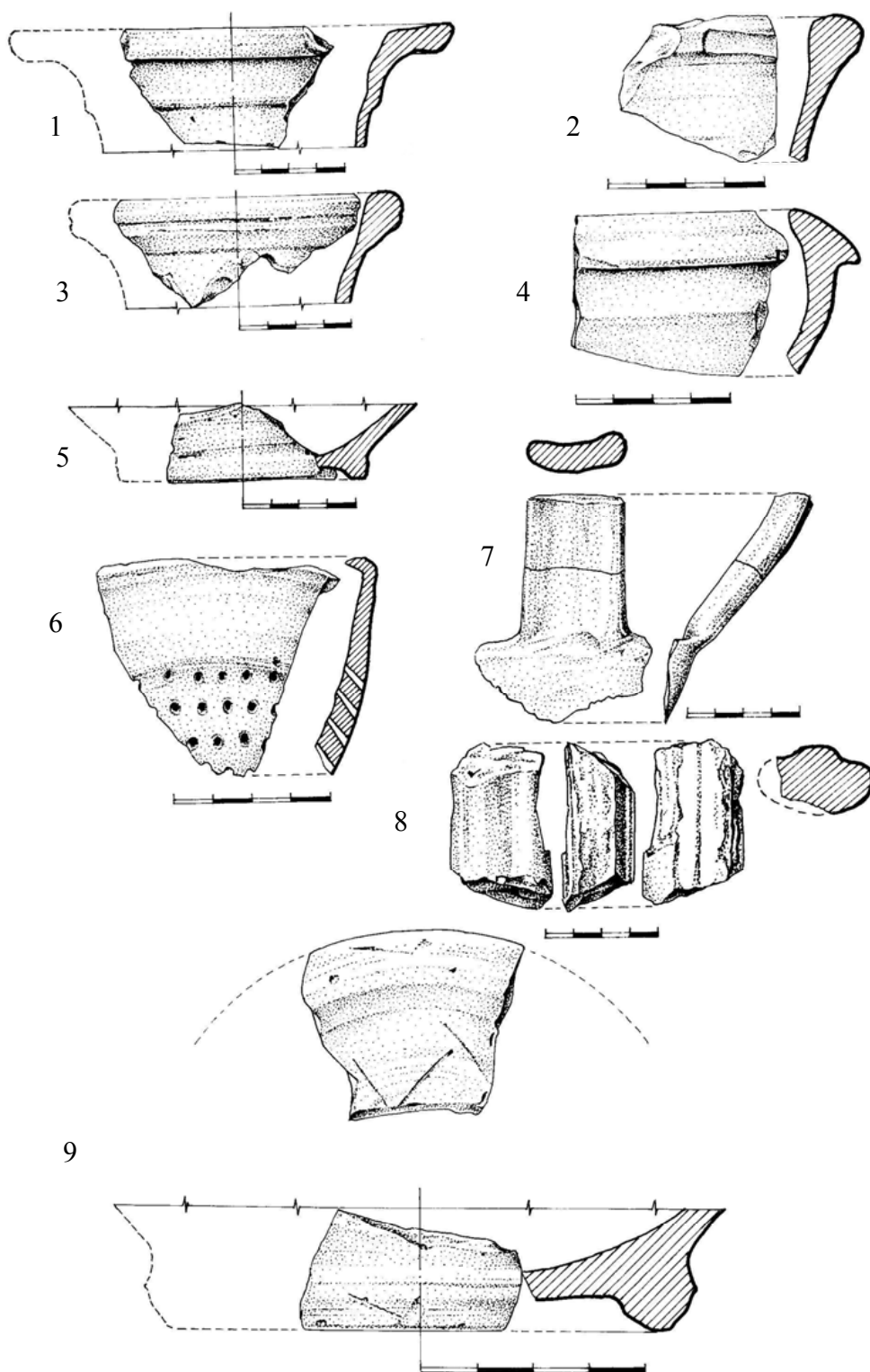
Planșa VII. Ceramică lucrată la roată, de pe vatra cuptorului: 1-4, 6, 7, fragmente de castroane, tronconice, cu buzele evazate sau orientate spre interior, de culoare cenușie și cărămizie (4, fragment decorat cu linii oblice lustruite); 5, fund căniță, de culoare cărămizie; 8, căniță, restaurată, bitronconică, cu fundul inelar, de culoare cenușie și ornamentată cu grupuri de câte trei linii oblice lustruite.

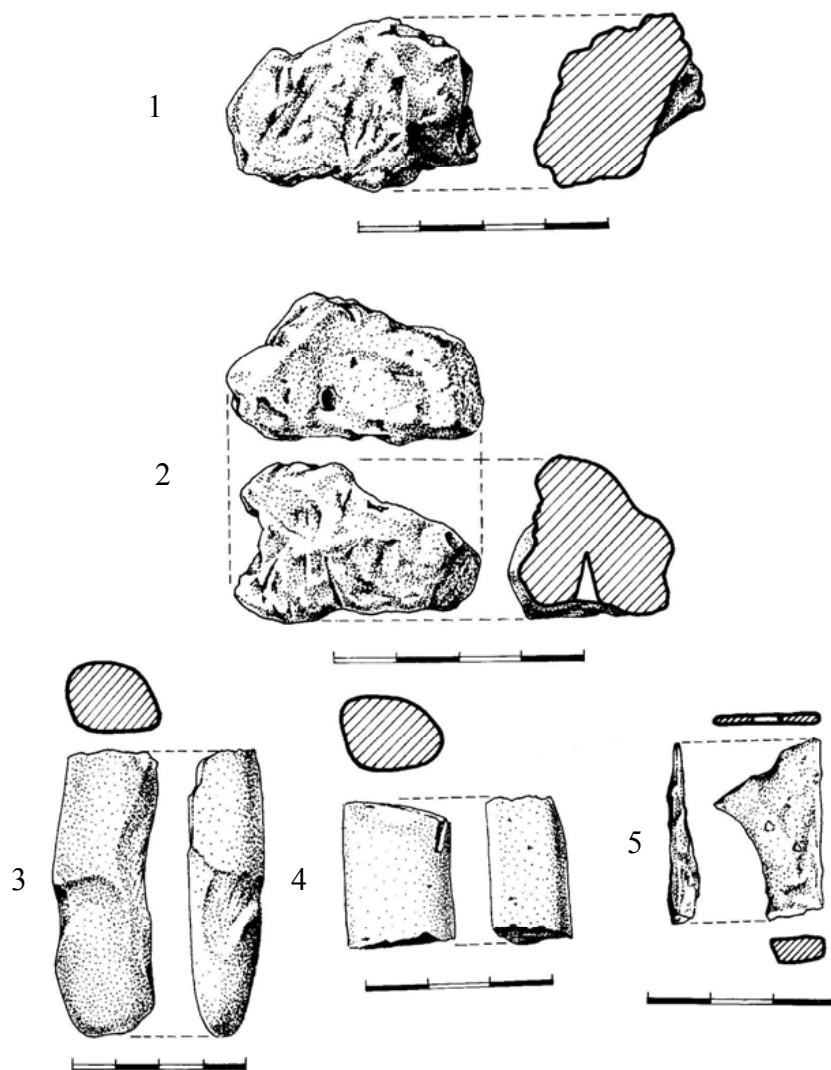
Planșa VIII. Ceramică modelată la mână, din groapa de deservire: 1, vas borcan, restaurat, cu buza evazată, umerii prelinși și fundul drept, de culoare gălbui-cărmizie, ornamentat cu un brâu de alveole; 2-8, 10-12, fragmente de vase borcan, de culoare gălbui-cărmizie și cărmizie (5, 8, fragmente decorate cu alveole; 6, fund cu amprente digitale; 11, 12, fragmente decorate cu două brăuri de alveole); 9, fund de cană, de culoare cărmizie.

Planșa IX: Ceramică modelată la mână sau la roată din groapa de deservire: 1, 3, 5, fragmente de vase borcan, de culoare maronie (5, fragment cu decor crestă); 4, buză vas de provizii, de culoare cenușie; 2, 6, 8, fragmente de cătui, de culoare maronie și cărămizie (6, fund cu urme de ardere secundară); 7, fragment de cană (singurul lucrat la roată, de pe această planșă), de culoare cărămizie, cu intense urme de ardere secundară, în interior și exterior (probabil, vasul a fost utilizat ca opaiț).

Planșa X. Ceramică lucrată la roată, din groapa de deservire: 1, buză vas de provizii, de culoare cenușie;
 2, 3, buze de amforete, evazate, de culoare cenușie; 4, 7, fragmente de castroane, de culoare cenușie;
 5, 9, funduri de căni, de culoare cărămizie și cenușie (9, fragmentul are câteva linii zgâriate);
 6, fragment de strecurătoare, de culoare cenușie; 8, toartă de amforă romană, de tipul *a1*, de culoare cărămizie.

Planşa XI. Obiecte diverse din groapa de deservire:
 1, 2, fragmente de chirpic; 3, 4, fragmente de la pietre de ascuțit;
 5, fragment de cuțit din fier.